

Διδακτική πρόταση

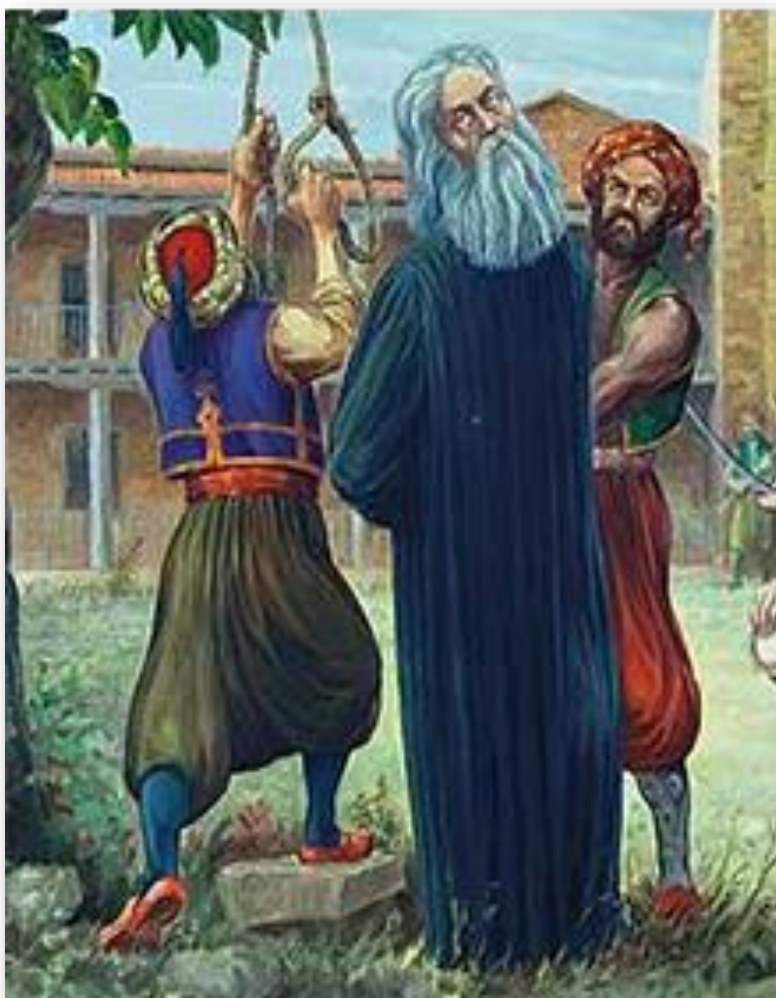
Ο τόπος μου και οι άνθρωποι

Της γλυκείας χώρας Κύπρου...

Η αγωνιζόμενη Κύπρος

Πυρηνικό κείμενο: Βασίλης Μιχαηλίδης, «Η 9^η Ιουλίου του 1821 εν Λευκωσία Κύπρου» (σ.104)

Συνεξεταζόμενο κείμενο: Αριστοτέλης Βαλαωρίτης, «Φωτεινός» (απόσπασμα)

«Η Ρωμοσύνη έν' φυλή συνότξαιρη του κόσμου
κανέννας δεν ευρέθηκεν για να την ηξηλείψει»

«Αν εξεράθη το κλαρί, πάντα χλωρή είν' η ρίζα
και μένει πάντα ζωντανό, ή ρόδι φάγ' ή βρίζα»

ΚΕΙΜΕΝΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: «Ο ΤΟΠΟΣ ΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ»

«ΤΗΣ ΓΛΥΚΕΙΑΣ ΧΩΡΑΣ ΚΥΠΡΟΥ...»

Η ΑΓΩΝΙΖΟΜΕΝΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Βασίλης Μιχαηλίδης, «Η 9^η Ιουλίου του 1821 εν Λευκωσία Κύπρου», σσ.104-105

1. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ
1. Να αναγνωρίζουν στα ποιητικά κείμενα τη «φωνή που μιλάει».	<ul style="list-style-type: none">• παρουσίαση παραδειγμάτων στην ποίηση της «φωνής που μιλάει» ως «ποιητικού εγώ» ή «ποιητικού υποκειμένου»
2. Να κατανοούν τη σημασία της ποιητικής λέξης και του ποιητικού λεξιλογίου και να αντιλαμβάνονται τον συγκινησιακό χαρακτήρα της ποίησης.	<ul style="list-style-type: none">• η μεταφορική σημασία των λέξεων στα ποιήματα και η λειτουργία των λέξεων ως συμβόλων• το ποιητικό σύμβολο ως εμπλουτισμένο γλωσσικό σημείο με μεταφορικές σημασίες / συνυποδηλώσεις (πέρα από την κυριολεκτική)• η συγκινησιακή αλληλουχία των λέξεων από την οποία προκύπτει το «νόημα» ενός ποιήματος
3. Να αναγνωρίζουν τα βασικά σχήματα λόγου της ποιητικής γλώσσας και να αντιλαμβάνονται τη λειτουργία τους.	<ul style="list-style-type: none">• σχήματα λόγου: σημασιολογικά (παρομοίωση, μεταφορά, προσωποποίηση, αλληγορία, μετωνυμία, συνεκδοχή) και συντακτικά (παραλληλισμός, σχήμα χιαστό, σχήμα κύκλου, υπερβατό)
4. Να διακρίνουν τη συλλογικότητα στη λογοτεχνία «του εμείς» και την ατομικότητα στη λογοτεχνία «του εγώ».	<ul style="list-style-type: none">• ποίηση: διάκριση ανάμεσα στον διδακτικό ή επικό/ ηρωικό χαρακτήρα της ποίησης «του εμείς» και στον λυρικό χαρακτήρα της ποίησης «του εγώ»
5. Να κατανοούν την ιστορικότητα των λογοτεχνικών κειμένων και των ιδεών, οι οποίες αποτυπώνονται σε αυτά.	<ul style="list-style-type: none">• ένταξη των κειμένων στο ιστορικό και γραμματολογικό τους πλαίσιο
6. Να αντιλαμβάνονται τη διαλεκτική σχέση της ελληνικής λογοτεχνίας της Κύπρου με την ευρύτερη εθνική λογοτεχνία, την ευρωπαϊκή και την παγκόσμια.	<ul style="list-style-type: none">• συνανάγνωση κειμένων Ελλήνων λογοτεχνών με κείμενα ευρωπαϊών και άλλων συγγραφέων• παραλληλισμός των γνωρισμάτων της κοινωνίας της Κύπρου, όπως αποτυπώνονται στα λογοτεχνικά κείμενα, με εκείνα άλλων σύγχρονων κοινωνιών

	<ul style="list-style-type: none"> • ερμηνεία τους με βάση τα ιδιαίτερα γεωφυσικά, ανθρωπολογικά, ιστορικά δεδομένα του νησιού
7. Να ευαισθητοποιούνται απέναντι στην πολιτισμική τους κληρονομιά και στα στοιχεία που συνθέτουν την εθνική τους ταυτότητα.	<ul style="list-style-type: none"> • οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες του κόσμου της Κύπρου • αναγνώριση ομοιοτήτων και διαφορών των παραδόσεων του ελληνικού κόσμου με τις παραδόσεις άλλων λαών
8. Να αναπτύσσουν συνείδηση ενεργού δημοκρατικού πολίτη.	<ul style="list-style-type: none"> • θεμελιώδεις αξίες και δικαιώματα του ανθρώπου (ελευθερία, ειρήνη, ισότητα, δικαιοσύνη), μέσα από λογοτεχνικά κείμενα, με απώτερο στόχο τη διαμόρφωση κοινωνικά υπεύθυνης στάσης και αγωνιστικής συμπεριφοράς

ΕΜΦΑΣΕΙΣ

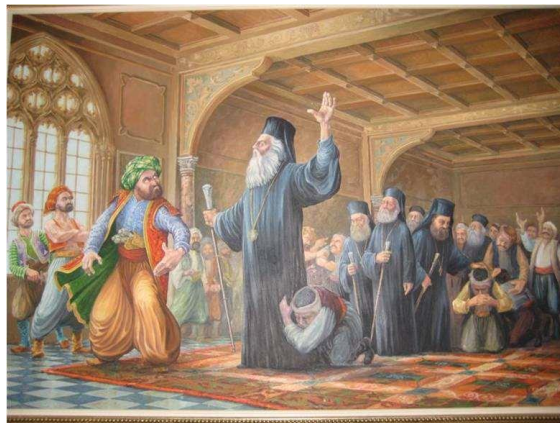
A. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ: το ποιητικό υποκείμενο / το ποιητικό εγώ / η φωνή που μιλάει, η ποιητική λέξη / το «ποιητικό λεξιλόγιο», το ποιητικό σύμβολο ως εμπλουτισμένο «γλωσσικό σημείο» με μεταφορικές σημασίες, σχήματα λόγου, συγκινησιακή αλληλουχία των λέξεων

B. ΘΕΜΑΤΙΚΗ / ΑΞΙΑΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ: ανθρωπολογικό περιβάλλον του «κόσμου της Κύπρου», αγώνας για την ελευθερία, υπεύθυνη στάση, αγωνιστική συμπεριφορά

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

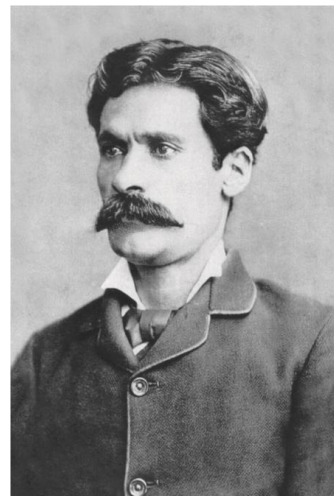
- Ο/Η διδάσκων/-ουσα προβάλλει τον ακόλουθο πίνακα τέχνης του Κύπριου ζωγράφου Γιώργου Μαυρογένη και καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να τον περιγράψουν: (κύριες μορφές: ένα εκκλησιαστικό πρόσωπο και ένας Τούρκος [ίσως ανώτερος σε διοικητική θέση λόγω διαφορετικής ενδυμασίας από τους υπολοίπους], βλέμμα Τούρκου [βλοσυρότητα/μνησικαχία], στάση σώματος κληρικού [χέρι υπερυψωμένο], άλλοι κληρικοί και Τούρκοι στο παρασκήνιο, κ.λπ.).

Πηγή: <https://hellenicforce.com/2016/07/09/η-9η-ιουλίου-του-1821-εν-λευκωσία-κύπρου/>

- Στη συνέχεια, ο/η διδάσκων/-ουσα παραπέμπει τους/τις μαθητές/-τριες στη σ.104 του σχολικού βιβλίου και τους καλεί να εντοπίσουν τον τίτλο του ποιήματος («Η 9^η Ιουλίου 1821 εν Λευκωσία Κύπρου») και τις πληροφορίες που αντλούμε από αυτόν [χρόνος: 9^η Ιουλίου 1821, τόπος: Λευκωσία/Κύπρος]. Καλούμε τους/τις μαθητές/-τριες να αναφέρουν σε ποια ιστορική στιγμή του ελληνισμού παραπέμπει η χρονολογία του 1821 [Ελληνική Επανάσταση, 1821].
- Ο/η διδάσκων/-ουσα καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να αναφερθούν στον δημιουργό του ποιήματος, Βασίλη Μιχαηλίδη. Στη συνέχεια, προβάλλει εικόνα του ποιητή και αναφέρεται συνοπτικά στη ζωή του:

Ο σημαντικότερος εκπρόσωπος της διαλεκτικής ποίησης της Κύπρου/ 1849 - 1917 (εποχή της Τουρκοκρατίας και έπειτα της Αγγλοκρατίας στην Κύπρο)/ χαρακτηρίζεται ως «ο εθνικός ποιητής της Κύπρου»/ πολλά από τα ποιήματά του είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο/ σημαντικά ποιήματα: «Η 9^η Ιουλίου του 1821 εν Λευκωσία Κύπρου», «Η Χιώτισσα», «Η Ανεράδα».

Ο/η διδάσκων/-ουσα μπορεί να αντλήσει περισσότερες πληροφορίες για τη ζωή και το έργο του ποιητή Β. Μιχαηλίδη από διάφορες πηγές. Στην τάξη αναφέρονται πολύ συνοπτικά οι πλέον ουσιώδεις από αυτές.

ΕΣΤΙΑΣΗ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

- Ο/η διδάσκων/-ουσα αναφέρεται συνοπτικά στο ιστορικό πλαίσιο του ποιήματος.¹ Εναλλακτικά, μπορεί ο/η διδάσκων/-ουσα να προβάλλει σύντομα αποσπάσματα από ταινίες μικρού μήκους για τη συγκεκριμένη ιστορική περίοδο: (<https://www.youtube.com/watch?v=nR5UbtplzZQ> <https://www.youtube.com/watch?v=GDYroPS0dtA>)

Εποχή Τουρκοκρατίας στην Κύπρο / Τούρκος πασάς ο Κουτσιούκ Μεχμέτ και Αρχιεπίσκοπος Κύπρου ο Κυπριανός/1821: ξεσπά η Ελληνική Επανάσταση/ αποπλισμός των Κυπρίων και στρατιωτικές ενισχύσεις προκειμένου να αποφευχθεί εξάπλωση της επανάστασης στην Κύπρο/ θανάτωση 486 προκρίτων και εκκλησιαστικών προσώπων/ανάμεσά τους και ο Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός.

Πηγή: Αγγελική Παντελίδου, Καλλιόπη Πρωτοπαπά, Σάββας Γιαλλουρίδης, *Ιστορία της Κύπρου για το Γυμνάσιο*, Λευκωσία, Εκδόσεις ΥΑΠ, 1994, ανάκτηση από: https://archeia.moec.gov.cy/sm/228/istoria_kyprou_gymnasio.pdf

- Ο/η διδάσκων/-ουσα δίνει περισσότερες πληροφορίες για το ποίημα και επισημαίνει τον χρόνο συγγραφής/δημοσίευσης του ποιήματος [Γράφτηκε στην κυπριακή διάλεκτο, έχει 560 δεκαπεντασύλλαβους στίχους. Χρόνος γραφής: γύρω το 1894. Δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά ένα απόσπασμά του στον *Τύπο*, το 1895]. Στη συνέχεια, καλεί τους μαθητές να συγκρίνουν τον χρόνο συγγραφής του ποιήματος με τον πραγματικό ιστορικό χρόνο κατά τον οποίο διαδραματίζονται όσα αναφέρονται στο ποίημα [9^η Ιουλίου 1821]. Οι μαθητές/-τριες καλούνται να

¹ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ: Ένταξη κειμένων στο ιστορικό και γραμματολογικό τους πλαίσιο.

προβληματιστούν για το γεγονός ότι ο Κύπριος ποιητής γράφει και δημοσιεύει το ποίημα του στα χρόνια της Αγγλοκρατίας στο νησί.²

Μετά από την επανάσταση του 1821 και την απελευθέρωση της Ελλάδας από τους Τούρκους, τόσο η ελπίδα των Κυπρίων για εθνική αποκατάσταση, όσο και οι εθνικοί πόθοι αναζωπυρώνονται και οι Κύπριοι επιθυμούν την ελευθερία τους. Έτσι, ο Β. Μιχαηλίδης συνθέτει το ποίημα αυτό για να υπενθυμίσει την ηρωική θυσία του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού για την ελευθερία του νησιού και να αφυπνίσει τον Κυπριακό λαό, έτσι ώστε να διεκδικήσουν την ελευθερία τους από τους Άγγλους και να συνειδητοποιήσουν την εθνική τους ταυτότητα.

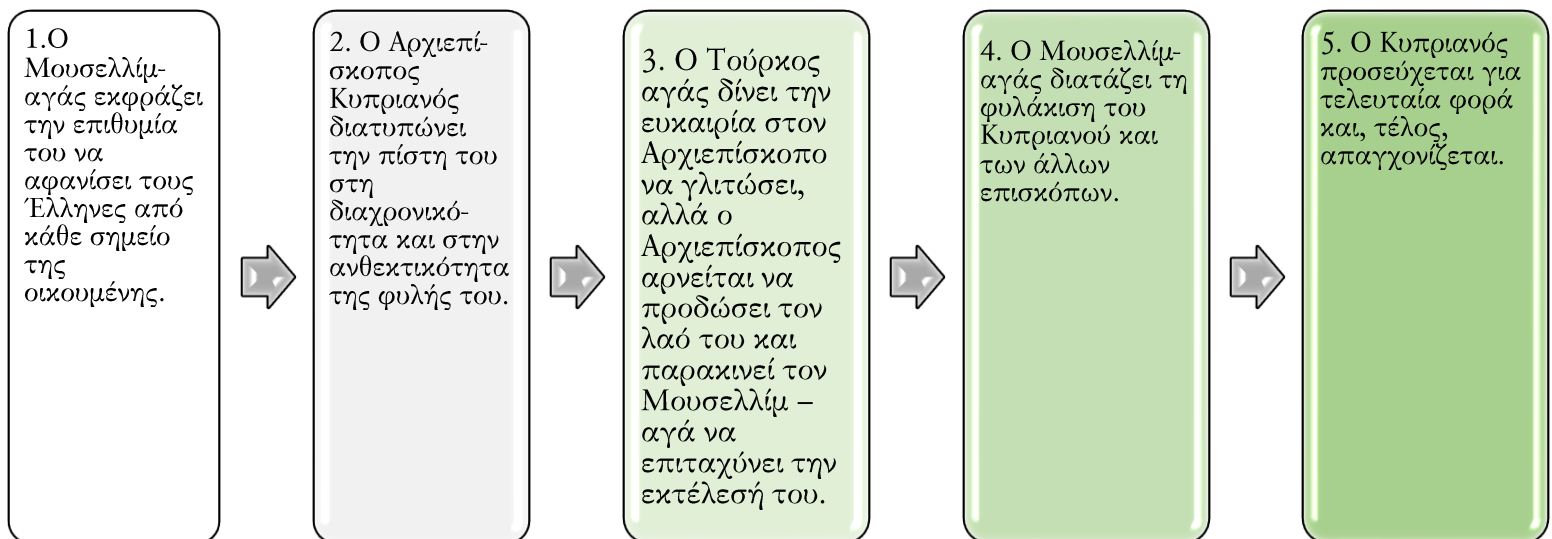
- Ο/η διδάσκων/-ουσα παραπέμπει τους μαθητές στο εισαγωγικό σημείωμα του βιβλίου στη σ.104, το οποίο και διαβάζει στην τάξη. Στη συνέχεια προχωρεί στην ανάγνωση του ποιήματος. Υπάρχει η δυνατότητα στη συνέχεια του μαθήματος οι μαθητές/-τριες να παρακολουθήσουν μια από τις μελοποιήσεις του ποιήματος:

λ.χ. <https://www.youtube.com/watch?v=dGq7i6mcJ>

- Μετά την ανάγνωση, στο πλαίσιο της αδιαμεσολάβητης πρόσληψης του κειμένου, οι μαθητές/-τριες καλούνται να σχολιάσουν ελεύθερα το ποίημα (σκέψεις, παρατηρήσεις, συναισθήματα κ.λπ.)

Αναμένεται να εντοπίσουν τα κεντρικά πρόσωπα και να σχολιάσουν τα εξής στοιχεία: βλοσυρότητα Τούρκου αγά / γενναιότητα Αρχιεπισκόπου Κυπριανού / χρήση κυπριακής διαλέκτου / χρήση ιαμβικού δεκαπεντασύλλαβου μέτρου / παραδοσιακή ποίηση κ.λπ.

- Ο/η διδάσκων/-ουσα στη συνέχεια δίνει στους/στις μαθητές/-τριες με λανθασμένη σειρά τα επιμέρους στοιχεία της πλοκής ώστε οι μαθητές να τα τοποθετήσουν με ορθή σειρά. Τα στοιχεία αναμένεται να τοποθετηθούν από τους/τις μαθητές/-τριες με την ακόλουθη σειρά:

- Ο/Η διδάσκων/-ουσα επεξηγεί στους/στις μαθητές/-τριες ότι μέσα από την πιο πάνω δραστηριότητα διαφαίνεται ότι στο ποίημα έχουμε την αφήγηση μιας ιστορίας στην οποία πρωταγωνιστούν

² ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ: Ό.π., 1.

κεντρικά και δευτερεύοντα πρόσωπα, η οποία εξελίσσεται με αρχή-μέση-τέλος, έχει πλοκή. Για τον λόγο αυτό θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε το ποίημα ως **αφηγηματικό**.

- Ο/Η διδάσκων/-ουσα επεξηγεί τον λογοτεχνικό όρο **«αφηγηματική ποίηση»** στους/στις μαθητές/-τριες.

Αφηγηματικό είναι το ποίημα που διηγείται μιαν ή περισσότερες ιστορίες. Πρόκειται για είδος ποίησης το οποίο είναι διαδεδομένο στη λογοτεχνία. Τα τρία κύρια είδη της αφηγηματικής ποίησης είναι το έπος, η έμμετρη μυθιστορία και η μπαλάντα. Ωστόσο, υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός αφηγηματικών ποιημάτων που δεν μπορούν εύκολα να ταξινομηθούν και δεν εντάσσονται σε καμία από τις πιο πάνω κατηγορίες. Παραδείγματα αφηγηματικής ποίησης: Β. Κορνάρος, *Ερωτόκριτος*, Ν. Καζαντζάκης, *Οδύσεια*, Κ. Παλαμάς, *Ο δωδεκάλογος του γύφτου*, Β. Μιχαηλίδης, *Η 9η Ιουλίου 1821 εν Λευκωσία Κύπρου* κλπ. Cuddon (2010): 79-82.

Πηγή: Γλωσσάριο Λογοτεχνικών Όρων, ανάκτηση από:

http://archeia.moec.gov.cy/sm/281/glossario_logu_oron_anath.pdf

- Με βάση την πιο πάνω δραστηριότητα ο/η διδάσκων/-ουσα αναθέτει στους/στις μαθητές/-τριες να διηγηθούν την ιστορία του ποιήματος ακολουθώντας το διάγραμμα πλοκής που έχουν δημιουργήσει πιο πάνω, έτσι ώστε να αντιληφθούν την εξέλιξη της ιστορίας.

ΕΝΑΡΞΗ ΣΥΝΑΝΑΓΝΩΣΗΣ/ΣΥΝΕΞΕΤΑΣΗΣ

- Αφού ολοκληρωθεί μια πρωτοβάθμια πρόσληψη και κατανόηση του πυρηνικού κειμένου, ο/η διδάσκων/-ουσα προχωρεί στη «**συστηματική συνανάγνωση**»³ των κειμένων.
- Οι μαθητές/-τριες καλούνται να ακούσουν την απαγγελία στίχων από το ποίημα «Φωτεινός» του Αριστοτέλη Βαλαωρίτη⁴ (Πηγή: <https://www.youtube.com/watch?v=TyOeYc3pbuY>).
- Με την ολοκλήρωση της ακρόασης, οι μαθητές/-τριες καλούνται να σχολιάσουν πώς διαφοροποιεί το ύφος του ο ηθοποιός που απαγγέλλει τους στίχους στην περίπτωση που υποδύεται τον κατακτητή και στην περίπτωση που υποδύεται τον Έλληνα [ύφος κατακτητή: **επιτακτικό, κυνικό, βλοσυρό/ύφος Έλληνα: περήφανο, αγέρωχο**].
- Ο/Η διδάσκων/-ουσα καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να επαναφέρουν στη μνήμη τους την απεικόνιση του Κυπριανού και του Μουσελλίμ-αγά στον πίνακα του Κύπριου ζωγράφου και να σχολιάσουν τον τρόπο με τον οποίο η ποίηση «**συνομιλεί**» με άλλες τέχνες. [Αναμένεται οι μαθητές/-τριες να σχολιάσουν τη σχέση της ποίησης με τη ζωγραφική, όπως διαφάνηκε μέσα από τη μελέτη του πρώτου κειμένου και τη σχέση της ποίησης με το θέατρο / υποκριτική. Οι μαθητές/-τριες αναμένεται να αντιληφθούν τη δύναμη και τον συγκινησιακό χαρακτήρα⁵ της ποίησης.]

³ «Συστηματική συνανάγνωση» ορίζεται ως «η μεθοδική και διεξοδική σύγκριση των λογοτεχνικών κειμένων με βάση προκαθορισμένες παραμέτρους», ανάκτηση από http://archeia.moec.gov.cy/sm/301/synanagnosi_eisg_vliko_l_galazis.pdf

⁴ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ: Συνανάγνωση κειμένων Ελλήνων λογοτεχνών με κείμενα ευρωπαϊών και άλλων συγγραφέων.

⁵ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ: Η συγκινησιακή αλληλουχία των λέξεων από την οποία προκύπτει το «νόημα» ενός ποιήματος.

ΣΥΝΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΠΟΙΗΜΑ:

Αριστοτέλης Βαλαωρίτης, «Φωτεινός»
(Άσμα Α΄, στ. 174-196, 229-244)

Τζώρτζης Ο Γρατζιάνος

Κ' εγώ, σκουλήκι αγνώριστο, ο Τζώρτζης ο Γρατζιάνος.
Αφέντης σου παντοτινός, τύραγνος, άρχοντάς σου. 175
Αυτό το χώμα που πατώ, οι πέτρες, τα νερά σου,
ήμερο κι άγριο κλαρί, τ' αγέρι σου, η ψυχή σου,
τα ζωντανά σου, τα παιδιά, το αίμα σου, η τιμή σου,
όλα δικά μου, μάθε το. Βουνού και λόγγου αγρίμι
είτ' έχει τρίχα είτε φτερό, σιχαμερό ψοφίμι, 180
το διαβατάριχο πουλί σ' εμέ μονάχ' ανήκει
κι αξίζει το κεφάλι σου λαγόπουλο ή περδίκι.
Γι' αυτ' όθε θέλω θα περνώ κι εγώ και τα σκυλιά μου·
τίποτε δεν ορίζετε κι είναι κι αυτή σπορά μου.
Κι ούτ' άλλη τύχη αξίζετε. Γενιά καταραμένη, 185
δειλή, κακογεράματα, στον κόσμο ακόμα μένει
για να πομπεύει τ' όνομα και την κληρονομιά της!
[...]

Φωτεινός

Αν εξεράθη το κλαρί, πάντα χλωρή είν' η ρίζα
και μένει πάντα ζωντανό, ή ρόδι φάγ' ή βρίζα*,
αυτό το βόιδι το μανό*, π' όσο βαθιά ρουχνίζει
τόσο εύκολα μυγιάζεται κι ανεμοστροβιλίζει,
και που το κράζουνε Λαό. Θα σπάσει το καρύκι* 195
και θα προβάλει με φτερά μια μέρα το σκουλήκι.
Τότε, πουλί το σερπετό*, ποιος ξέρει πού θα φτάσει!...

[...] Και δυο σκιάδες πάραυτα ορμήσανε κι αρπάξαν
τα βόιδια που 'ταν στο ζυγό. Δυο άλλοι τον αδράξαν 230
κι εδέσανε το χέρι του στο φοβερό χερούλι
με τη σφεντόνα πόβρανε. Ύστερα με τη σκούλη,
αρχίσαν, του κοντόσπαθου, αργά να πελεκάνε
τ' αντρειωμένα δάχτυλα και να περιγελάνε.
Όλο τ' αλέτρι εβάφηκε· το μαύρο το παιδί του 235
στο χώμα δίπλα εμούγκριζε, σαν να 'βγαине η ψυχή του.
Κι εκείός ο γερο-δράκοντας χωρίς ούτε ν' αχνίσει
εκοίταζε το αίμα του που πότιζε σα βρύση
τη γη του την ταλαίπωρη· και μέσα στην καρδιά του

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ:

- *βρίζα: σίκαλη (δημητριακό)
- *μανό: βραδυκίνητο, σκνηρό, αδρανές
- *ρουχνίζει: ροχαλίζει, αναπνέει βαθιά
- *καρύκι: το εξωτερικό περίβλημα του κουκουλιού του μεταξοσκώληκα
- *σερπετό: φίδι

μειμιάς αστράψαν τα παλιά τ' ανδραγαθήματά του, 240
κι εσπιθοβόλησε στο νου χρυσόφτερ' η ελπίδα
με τη δική του εκδίκηση να σώσει την πατρίδα.

Το Φραγκολόγι εσκόρπισε βουβό κι εντροπιασμένο 243
κι αφήνει εκεί το Φωτεινό στ' αλέτρι του δεμένο.

Πηγές:

Αριστοτέλης Βαλαωρίτης, *Ποιήματα και Πεζά*, τόμ. Β', επιλογή-φιλ. επιμ. Γ.Π. Σαββίδης-Ελένη Τσαντσάνογλου, Αθήνα, Ίκαρος, 2006 (2η έκδ.), σ. 219-220, 222-224, 226-229, 231-235 & 251-252]

Αριστοτέλης Βαλαωρίτης, *Ποιήματα*, Αθήναι, εκδ. Γ. Βασιλείου, 1925, σσ. 227-230:

https://anemi.lib.uoc.gr/metadata/0/3/a/metadata-c8b38306e28f5ef26c0034d6ba0bbfbc_1283769883.tkl

Ανεμόσκαλα: σώματα κειμένων και συμφραστικοί πίνακες για μείζονες Νεοέλληνες ποιητές. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, https://www.greek-language.gr/Resources/literature/tools/concordance/browse.html?cnd_id=3&text_id=320

- Μετά την ακρόαση ο/η διδάσκων/-ουσα καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να σχολιάσουν ελεύθερα το συνεξεταζόμενο κείμενο σε συνάρτηση με το πυρηνικό, με στόχο την εκμείωση παρατηρήσεων διακειμενικού τύπου, με βάση την αρχή της συνεξέτασης μορφής και περιεχομένου. Ο/Η διδάσκων/-ουσα θέτει το εξής ερώτημα: «Πιστεύετε ότι "συνομιλούν" τα δύο κείμενα; Αν ναι, γιατί; Δικαιολογήστε.»

Οι μαθητές αναμένεται να εντοπίσουν τη διακειμενική σχέση των δύο κειμένων και να αναφέρουν κοινά στοιχεία ως προς το περιεχόμενο και τη μορφή των ποιημάτων. Ειδικότερα, αναμένεται να εκμειωθούν από τους μαθητές/-τριες οι ομοιότητες των κειμένων ως προς:

- τον χώρο δράσης (υποδουλωμένα νησιά του Ελληνισμού)
- την παρουσίαση ενός διαλόγου ανάμεσα σε δύο πρόσωπα (Έλληνα και κατακτητή) / την ανθελληνική στάση των δύο κατακτητών / τη γενναιότητα και την αυτοθυσία των κεντρικών πρωταγωνιστών / την έκφραση των απόψεων των ηρώων μέσω πλούσιων εκφραστικών μέσων
- την υποβολή των κεντρικών προσώπων σε ένα μαρτύριο (απαγχονισμός και σπάσιμο δακτύλων)
- την πίστη στη επιβίωση του ελληνισμού (της ρωμιούσνης)
- τη χρήση ιαμβικού δεκαπεντασύλλαβου
- τη ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία
- τη χρήση ντοπιολαλιάς (κυπριακή διάλεκτος - δημοτική γλώσσα με πολλά στοιχεία από το λευκαδίτικο ιδίωμα)

- Ο/η διδάσκων/-ουσα αναφέρεται συνοπτικά σε γραμματολογικά στοιχεία⁶ που αφορούν το συνεξεταζόμενο ποίημα:

Το τελευταίο και ίσως το πιο σημαντικό ίσως έργο του Αριστοτέλη Βαλαωρίτη / έμεινε ημιτελές / δημοσιεύτηκε τον Σεπτέμβριο του 1879 στο περιοδικό *Εστία* / το ποίημα είναι βασισμένο σε ένα πραγματικό ιστορικό γεγονός που συνέβηκε στη Φραγκοκρατούμενη Λευκάδα το 1357/ ο Φωτεινός είναι ο κεντρικός ήρωας του ποιήματος που ζει στη Φραγκοκρατούμενη Λευκάδα το 1357/ είναι ένας εβδομηντάρης αγρότης και παλιός οπλαρχηγός, ο οποίος δεν διστάζει να πετροβολήσει και να χτυπήσει τα σκυλιά του Φράγκου αφέντη Τζώρτζη Γρατζιάνου, γιατί του χαλάνε τα σπαρτά / συλλαμβάνεται, δέρνεται και εξευτελίζεται.

⁶ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ: Ένταξη των κειμένων στο ιστορικό και γραμματολογικό τους πλαίσιο.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΣΥΝΑΝΑΓΝΩΣΗΣ:

Οι άξονες συνανάγνωσης των κειμένων διέπονται από την αρχή της συνεξέτασης μορφής και περιεχομένου.

1. Το αφηγηματικό / ποιητικό υποκείμενο σε συνάρτηση με το επικό-ηρωικό περιεχόμενο και το συλλογικό στοιχείο στα συνεξεταζόμενα ποιήματα («ποίηση του εμείς»).
2. Οι θεματικοί άξονες των κειμένων σε συνάρτηση με το επικολυρικό τους ύφος. Τα εκφραστικά μέσα με τα οποία διαμορφώνεται το επικολυρικό ύφος.
3. Τα εκφραστικά μέσα σε συνάρτηση με τα θέματα και τις αξίες. Οι απόψεις του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού και του Φωτεινού για τη Ρωμιούσνη και τα εκφραστικά μέσα με τα οποία αποδίδονται αυτές οι απόψεις.
4. Οι οικουμενικές αξίες και τα ιδανικά που απορρέουν από τη στάση του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού και του Φωτεινού και τα εκφραστικά μέσα με τα οποία παρουσιάζονται οι αξίες αυτές.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΣΥΝΑΝΑΓΝΩΣΗΣ / ΣΥΝΕΞΕΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΚΕΙΜΕΝΩΝ:

1. Στα δύο ποιήματα παρουσιάζεται ένας διάλογος ανάμεσα στα κεντρικά πρόσωπα (Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός vs Μουσελλίμ-αγάς και Φωτεινός vs Τζώρτζης Γρατζιάνος). Ποια στάση τηρεί το ποιητικό υποκείμενο⁷ στον μεταξύ τους διάλογο και πώς η συγκεκριμένη επιλογή εξυπηρετεί το επικό-ηρωικό περιεχόμενο των δύο ποιημάτων;

Στα συνεξεταζόμενα ποιήματα το ποιητικό υποκείμενο έχει ρόλο αφηγητή, ο οποίος αφηγείται σε κάθε περίπτωση ένα σκηνικό δρώμενο χωρίς να συμμετέχει στα γεγονότα (π.χ. αφήγηση των γεγονότων που οδηγούν στον απαγχονισμό του Κυπριανού και στο σπάσιμο των δακτύλων του Φωτεινού). Τα ποιητικά υποκείμενα και στα δύο κείμενα λειτουργούν ως παντογνώστες αφηγητές (χρήση γ' προσώπου).

Η επιλογή των ποιητικών υποκειμένων να αφηγηθούν τα δρώμενα αναδεικνύει, σε συνάρτηση με το περιεχόμενο των ποιημάτων, τον επικό-ηρωικό τους χαρακτήρα. Συγκεκριμένα, και στις δύο περιπτώσεις το ποιητικό υποκείμενο αποσκοπεί στην παρουσίαση της ηρωικής θυσίας του εθνάρχη της Κύπρου Αρχιεπισκόπου Κυπριανού και του ηρωικού μαρτυρίου του Φωτεινού, αντίστοιχα. Ενισχύεται συνεπώς η αξιοπιστία και το κύρος της αφήγησης και εξυπηρετείται ο στόχος των κειμένων που είναι η προβολή της αυτοθυσίας των κεντρικών πρωταγωνιστών. Συνεπώς ο ρόλος του ποιητικού υποκειμένου, σε συνάρτηση με το ίδιο το περιεχόμενο των ποιημάτων, διαμορφώνουν τον επικό/ηρωικό τους χαρακτήρα («ποίηση του εμείς») και εκφράζουν έτσι συλλογικές σκέψεις και συναισθήματα, (δηλ. τα φρονήματα ολόκληρου του κυπριακού λαού και του λαού της Λευκάδας, αντίστοιχα). [Ποίηση του «εμείς»]

⁷ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ: Να αναγνωρίζουν στα ποιητικά κείμενα τη «φωνή που μιλάει».

Στο σημείο αυτό ο/η διδάσκων/-ουσα μπορεί να δώσει τον ορισμό του ποιητικού υποκειμένου στους/στις μαθητές/-τριες: «Ποιητικό υποκείμενο»: «Το “εγώ” και άλλοτε το “εμείς” (= συλλογικό ποιητικό υποκείμενο), που εκφέρει τον λόγο σε ένα ποίημα. Συχνά το ποιητικό υποκείμενο είναι ένα προσωπίο του ποιητή. Το ποιητικό υποκείμενο δεν ταυτίζεται με τον ποιητή, ως βιολογική οντότητα, αν και πολύ συχνά λειτουργεί ως μέσο για την έκφραση των εμπειριών, των βιωμάτων και των συναισθημάτων του δεύτερου. Εξάλλου, σε πολλά ποιητικά κείμενα, εκτός από τη φωνή του δεσπότητος ποιητικού υποκειμένου, εντοπίζονται και άλλες φωνές. Ταυτόσημος όρος: ομιλητής (speaker)». Πηγή: Γλωσσάριο Λογοτεχνικών Όρων, ανάκτηση από: http://archeia.moec.gov.cy/sm/281/glossario_logo_oron_anath.pdf

⁸ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ: Διάκριση ανάμεσα στον διδακτικό ή επικό/ηρωικό χαρακτήρα της ποίησης του «εμείς» και στον λυρικό χαρακτήρα της ποίησης «του εγώ».

2. Πώς οι θεματικοί άξονες των κειμένων συνδέονται με το επικολυρικό ύφος⁹ των κειμένων; Ποια εκφραστικά μέσα¹⁰ συμβάλλουν στη διαμόρφωση του επικολυρικού ύφους;

Επικολυρικό ύφος ποιημάτων	Σύνδεση με τους θεματικούς άξονες των ποιημάτων	Εκφραστικά μέσα με τα οποία αποδίδεται η συγκεκριμένη υφολογική επιλογή
1.Επικό ύφος ¹¹	<p>(i) «9^η Ιουλίου»:</p> <p><u>1.Αφήγηση</u> των γεγονότων της 9^{ης} Ιουλίου και <u>εξύμνηση</u> της ηρωικής στάσης και της αυτοθυσίας του Κυπριανού.</p> <p><u>2.Μεγαλειώδης εξύμνηση</u> των χαρακτηριστικών της Ρωμοσύνης.</p> <p>(ii) «Φωτεινός»:</p> <p><u>1.Αφήγηση</u> του περιστατικού ανάμεσα στον Φωτεινό και στον Τζώρτζη και <u>εξύμνηση</u> της αλύγιστης στάσης του Φωτεινού μπροστά στο μαρτύριο που υποβάλλεται.</p> <p><u>2. Η πεποίθηση</u> για την επιβίωση και απελευθέρωση του ελληνισμού.</p>	<p>(i) «9^η Ιουλίου»:</p> <p><u>1.Χρήση γ' ρηματικού προσώπου και χρήση παρελθοντικών χρόνων:</u> «εφήλωσεν», «εμείναν», «είδεν»...</p> <p><u>Οπτική εικόνα:</u> «εβάλαν τη συρτοθλειάν ευτύς εις τον λαιμόν του»</p> <p>2.Βλ. εκφραστικά μέσα πίνακα σ.13.</p> <p>(ii) «Φωτεινός»:</p> <p><u>1.Χρήση γ' ρηματικού προσώπου και χρήση παρελθοντικών χρόνων:</u> «αρχίσαν», «αστράψαν»...</p> <p><u>Οπτική και ακουστική εικόνα:</u> «αρχίσαν αργά να πελεκάνε τ' αντρειωμένα δάχτυλα και να περιγελάνε»</p> <p><u>Μεταφορά:</u> «και μέσα στην καρδιά του μεμιάς αστράψαν τα παλιά τ' ανδραγαθήματά του»</p> <p>2.Βλ. εκφραστικά μέσα πίνακα σ.13.</p>
2.Λυρικό ύφος ¹²	(i) «9 ^η Ιουλίου»: έκφραση συναισθημάτων του Κυπριανού	<p>(i) «9^η Ιουλίου»:</p> <p><u>Οπτική εικόνα:</u> «εφάνηκαν τα μμάδκια του κλαμένα»</p> <p><u>Μεταφορά:</u> «επόνησεν που μέσα στην ψυδήν του»</p> <p>(ii) «Φωτεινός»:</p>

⁹ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ: Διάκριση ανάμεσα στον διδακτικό ή επικό/ηρωικό χαρακτήρα της ποίησης του «εμείς» και στον λυρικό χαρακτήρα της ποίησης «του εγώ».

¹⁰ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ: Να αναγνωρίζουν τα βασικά σχήματα λόγου της ποιητικής γλώσσας και να αντιλαμβάνονται τη λειτουργία τους.

¹¹ Ο.π., 10.

¹² ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ: Η συγκινησιακή αλληλουχία των λέξεων από την οποία προκύπτει το «νόημα» του ποιήματος.

	(ii) «Φωτεινός»: έκφραση συναισθημάτων του Μήτρου (γιος του Φωτεινού)	<u>Μεταφορά, ακουστική εικόνα, παρομοίωση</u> : «το μαύρο το παιδί του στο χώμα δίπλα εμούγκριζε, σαν να 'βγαينه η ψυχή του»
--	---	--

Από τις πιο πάνω δραστηριότητες συνάγεται ότι: (1) το ηρωικό περιεχόμενο¹³ των ποιημάτων, (2) οι γλωσσικές επιλογές και τα εκφραστικά μέσα¹⁴ με τη χρήση των οποίων διαμορφώνεται το επικολυρικό ύφος των ποιημάτων και (3) το συλλογικό και αφηγηματικό ποιητικό υποκείμενο¹⁵ διασυνδέονται και διαμορφώνουν τον επικό/ηρωικό χαρακτήρα της ποίησης «του εμείς»¹⁶, στην οποία κατατάσσονται τα ποιήματα.

3. Με ποια σχήματα λόγου και άλλα εκφραστικά μέσα¹⁷ παρουσιάζονται στα συνεξεταζόμενα ποιήματα οι απόψεις για τον ελληνισμό α) του Μουσελλίμ-αγά και β) του Τζώρτζη Γρατζιάνου και ποια η λειτουργία τους;

εκφραστικά μέσα	<p>Το σύνολο των μέσων που χρησιμοποιούνται στη λογοτεχνική έκφραση. <u>Δεν ταυτίζονται με τα σχήματα λόγου / τους εκφραστικούς τρόπους</u>: «Και τα σχήματα λόγου και τα εκφραστικά μέσα είναι χαρακτηριστικά στοιχεία της λογοτεχνικής γλώσσας. [...] Υπάρχει, όμως, μια θεμελιώδης διαφορά: <u>τα εκφραστικά μέσα είναι η ευρύτερη σε πλάτος έννοια, ενώ τα σχήματα λόγου είναι η στενότερη</u>. Επομένως, τα λεγόμενα σχήματα λόγου (π.χ. μεταφορά, προσωποποίηση, υπερβολή, υπερβατό κλπ.) εγγράφονται, ως υπάλληλες έννοιες, στο ευρύχωρο πλάτος που έχει ο όρος εκφραστικά μέσα. Μπορούμε δηλαδή να πούμε ότι <u>συνιστούν δύο ομόκεντρους κύκλους που ο στενότερος (= σχήματα λόγου) είναι εγγεγραμμένος στον ευρύτερο (= εκφραστικά μέσα)</u>. Όλα τα σχήματα λόγου είναι εκφραστικά μέσα, αλλά <u>όλα τα εκφραστικά μέσα δεν συνιστούν αναγκαστικά και σχήματα λόγου</u>. Η καλβική, λ.χ., εικονοποιία, συνήθως επιβλητική, μεγαλειώδης και εντυπωσιακή, ανήκει στα εκφραστικά μέσα του ποιητή, στη γλωσσική – ποιητική του τροπικότητα. Δεν συνιστά, όμως, σχήμα λόγου. Συνεπώς, οι εικόνες, το είδος του λεξιλογίου που χρησιμοποιεί ένας λογοτέχνης (π.χ. ιδιωματικό, λόγιο, καθημερινό), η ιδιαίτερη χρήση ενός μέρους του λόγου (π.χ. του επιθέτου), η στίξη κ.ά. είναι εκφραστικά μέσα και όχι σχήματα λόγου».</p> <p>N. Παρίσης, «<u>Εκφραστικά μέσα και σχήματα λόγου</u>»: http://www.philognosia.gr/gr/ekfrastika.html</p>		
------------------------	---	--	--

Γλωσσάριο Λογοτεχνικών Όρων, ανάκτηση από: http://archeia.moec.gov.cy/sm/281/glossario_logo_oron_anath.pdf, σ. 16

¹³ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ: Διάκριση ανάμεσα στον διδακτικό ή επικό/ηρωικό χαρακτήρα της ποίησης του «εμείς» και στον λυρικό χαρακτήρα της ποίησης «του εγώ».

¹⁴ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ: Να αναγνωρίζουν τα βασικά σχήματα λόγου της ποιητικής γλώσσας και να αντιλαμβάνονται τη λειτουργία τους.

¹⁵ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ: Να αναγνωρίζουν στα ποιητικά κείμενα τη «φωνή που μιλάει».

¹⁶ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ: Να διακρίνουν τη συλλογικότητα στη λογοτεχνία «του εμείς» και την ατομικότητα στη λογοτεχνία «του εγώ».

¹⁷ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ: Να αναγνωρίζουν τα βασικά σχήματα λόγου της ποιητικής γλώσσας και να αντιλαμβάνονται τη λειτουργία τους. [Για τη διάκριση μεταξύ σχημάτων λόγου και εκφραστικών μέσων, βλ. ενδεικτικά Γλωσσάριο Λογοτεχνικών Όρων, ανάκτηση από: http://archeia.moec.gov.cy/sm/281/glossario_logo_oron_anath.pdf, σ. 16]. Για τα σχήματα λόγου, βλ. ενδεικτικά Αφρ. Αθανασοπούλου, Σχήματα λόγου, Αθήνα, Μεταίχιμο, 2022, passim.

Οι απόψεις του Μουσελλίμ-αγά και του Τζώρτζη για τον Ελληνισμό	
«Η 9 ^η Ιουλίου του 1821 εν Λευκωσία Κύπρου»	«Φωτεινός»
<p>Σχήμα του αδυνάτου: «αν ημπορεία τον κόσμο να γυρίσω...έθεν να σφάξω τους Ρωμιούς φυδὴν να μεν αφήσω»</p> <p>→ Λειτουργία: Τονίζεται το μέγεθος του μίσους του Τούρκου δυνάστη απέναντι στους Έλληνες.</p>	<p>Παρομοίωση: «σκουλήκι αγνώριστο»</p> <p>→ Λειτουργία: Τονίζει την υποτίμηση των Ελλήνων από τους κατακτητές και την πεποίθηση αυτών ότι οι υπόδουλοι Έλληνες είναι κατώτεροί τους</p>
<p>Οπτική εικόνα: «έχω στο νου μου 'πίσκοπε να σφάξω, να κρεμμάσω»</p> <p>→ Λειτουργία: Φανερώνει τον βαθμό της αγριότητας και της βιαιότητας του Μουσελλίμ-αγά / υποβολή συναισθημάτων</p>	<p>Ασύνδετο σχήμα: «Αυτό το χόμα που πατώ, οι πέτρες, τα νερά σου, ήμερο κι άγριο κλαρί, τ' αγέρι σου, η ψυχή σου, τα ζωντανά σου, τα παιδιά σου,....»</p> <p>→ Λειτουργία: Η παράθεση των ελληνικών αγαθών που «ανήκουν» στον Φράγκο φανερώνει την καταπάτηση όλων των φυσικών δικαιωμάτων των Ελλήνων από τους κατακτητές, οι οποίοι επιθυμούν να διαφεντεύουν τη ζωή, τη γη και την περιουσία των υπόδουλων Ελλήνων.</p>
<p>Χρήση ρημάτων: «να σφάξω», «να κρεμμάσω», «να μεν αφήσω»</p> <p>→ Λειτουργία: Δίνεται έμφαση στις ενέργειες, στις οποίες επιθυμεί να προβεί για να εκδηλώσει το μίσος του για τον ελληνισμό.</p>	<p>Χρήση επιθέτων: «γενιά καταραμένη, δειλή, κακογεράματη»</p> <p>→ Λειτουργία: Φανερώνουν τον τρόπο με τον οποίο βλέπει το ελληνισμό και το μίσος του για αυτόν. Επίσης προσδίδουν ζωντάνια και παραστατικότητα στο κείμενο.</p>

4. Και στα δύο ποιήματα οι κεντρικοί πρωταγωνιστές (Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός και Φωτεινός) παρουσιάζουν τα χαρακτηριστικά της Ρωμιοσύνης.¹⁸ Ποια είναι αυτά και σε ποιους στίχους εντοπίζονται σε κάθε κείμενο; Με ποια εκφραστικά μέσα¹⁹ παρουσιάζονται στο κάθε κείμενο και ποια η λειτουργία του κάθε ενός ξεχωριστά;

¹⁸ **ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ:** Να ευαισθητοποιούνται απέναντι στην πολιτισμική τους κληρονομιά και στα στοιχεία που συνθέτουν την εθνική τους ταυτότητα.

¹⁹ **ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ:** Να αναγνωρίζουν τα βασικά σχήματα λόγου της ποιητικής γλώσσας και να αντιλαμβάνονται τη λειτουργία τους.

Χαρακτηριστικό Ρωμισύνης	B. Μιχαηλίδης (παράθεμα όπου εντοπίζεται το χαρακτηριστικό)	Αρ. Βαλαωρίτης (παράθεμα όπου εντοπίζεται το χαρακτηριστικό)	Εκφραστικά μέσα
<p>Μακροβιότητα και διαχρονικότητα ελλητισμού : υπάρχει από καταβολής κόσμου / διαρκής παρουσία στον χρόνο (γιατί βρίσκεται κάτω από την προστασία του θεού)</p>	<p>(i) «συνότζαιρη του κόσμου»/ «κανέννας δεν ευρέθηκεν για να την ηξηλείψει»/ «Η Ρωμισύνη εννά χαθεί, όντας [όντες] ο κόσμος λείπει!»</p> <p>(ii) «όσπει την που τα΄ φη ο Θεός μου».</p>	<p>(i) «μένει πάντα ζωντανό»</p>	<p>(i) <u>Υπερβολή</u> → <u>Λειτουργία</u>: Δίνεται έμφαση στη μακροβιότητα του ελλητισμού που υπάρχει από καταβολής κόσμου και θα υπάρχει μέχρι το τέλος του.</p> <p>(ii) <u>Οπτική εικόνα</u> του Θεού που προστατεύει τον Ελλητισμό → <u>Λειτουργία</u>: παραστατικότητα/ αισθητική απόλαυση του κειμένου/τόνωση θρησκευτικού αισθήματος</p>
<p>Ανθεκτικότητα ελλητισμού : ικανότητα επιβίωσης</p>	<p>«ίλαντρον όντας κοπέι καβάτζιν, / τριγύρου του πετάσσονται τρακόσια παραπούλια» / «Το 'νίν αντάν να τρώ' την γην, τρώει την γην θαρκέται»</p>	<p>«Αν εξεράθη το κλαρί, πάντα χλωρή είν' η ρίζα» / «αυτό το βόιδι το μανό, π' όσο βαθιά ρουχνίζει» / «τόσο εύκολα μυγιάζεται κι ανεμοστροβιλίζει, / και που το κράζουνε Λαό»</p>	<p>B. Μιχαηλίδης: <u>αλληγορικές εικόνες*</u> → <u>Λειτουργία</u>: περιγράφεται η ελληνική ψυχή που ενδυναμώνεται από τις αντιξοότητες και το άκαμπτο ελληνικό φρόνημα/ ένταση και δραματικότητα στο κείμενο</p> <p>Αρ. Βαλαωρίτης: <u>αλληγορικές εικόνες</u> → <u>Λειτουργία</u>: Αποδίδεται η ανθεκτικότητα του ελληνικού λαού και η αντοχή του στις κακουχίες</p>
<p>Αγωνιστικότητα του ελλητισμού: το αγωνιστικό φρόνημα του λαού που δεν κάμπτεται από τα βάσανα και τις κακουχίες / αισιόδοξο μήνυμα απελευθέρωσης</p>	<p>«τριγύρου του πετάσσονται τρακόσια παραπούλια» / «μα πάντα τζέινον τρώεται τζαι τζέινον καταλυέται»</p>	<p>«και θα προβάλει με φτερά μια μέρα το σκουλήκι.»/ «Τότε, πουλί το σερπετό ποιός ξέρει πού θα φτάσει!»</p>	<p>B. Μιχαηλίδης: <u>Αλληγορικές εικόνες*</u> → <u>Λειτουργία</u>: υπονοείται η αγωνιστικότητα του λαού που παραδειγματίζεται από τη θυσία των ηγετών του και αντιστέκεται σθεναρά στον εχθρό</p> <p>Αρ. Βαλαωρίτης: <u>αλληγορικές εικόνες</u> → <u>Λειτουργία</u>: προβάλλεται το</p>

* **Να επεξηγηθεί γιατί έχουμε αλληγορία²⁰ στους στίχους αυτούς.**

Η εικόνα της γέριχης λεύκας που κόβεται, αλλά βγάζει παραφυάδες και της γης/του χώματος που, ενώ τη σκάβει το αλέτρι, τελικά αντί να φθείρεται αυτή φθείρεται το αλέτρι υπονοούν διαφορετικό νόημα από αυτό που φανερώνεται. Συγκεκριμένα, η γέριχη λεύκα και η γη/χώμα παραπέμπουν στον ελληνισμό που δυναμώνει μέσω των αντιξοοτήτων. Το μήνυμα που υποβάλλεται τόσο ζωντανά μέσω των αλληγορικών αυτών εικόνων είναι το εξής: Όσο και να προσπαθεί ο εχθρός, δεν πρόκειται ποτέ να κάμψει το ελληνικό φρόνημα· αντίθετα, εδώ το αδικοχαμένο αίμα του λαού θα μετατραπεί σε τιμωρία των εχθρών, οι οποίοι στο τέλος θα καταστραφούν.

Στο σημείο αυτό ο/η διδάσκων/-ουσα μπορεί να κάνει αναφορά σε ποιήματα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας που αναφέρονται στην έννοια της Ρωμισσύνης (λ.χ. Γιάννης Ρίτσος, «Ρωμισσύνη», «Λιανοτράγουδο», Γιώργος Σεφέρης, «Νεόφυτος ό έγκλειστος μιλά», Κωνσταντίνος Καβάφης, «Πάρθεν» κ.ά.).

5. Παρατηρούμε ότι και στα δύο κείμενα τα χαρακτηριστικά της Ρωμισσύνης αποδίδονται με αναφορά σε στοιχεία της φύσης και της αγροτικής ζωής (λεύκα, γη, υνί, κλαδί, βόδι, μεταξοσκώληκας). Πού παραπέμπουν οι αναφορές αυτές;²¹ Πώς συνδέονται με την υπό εξέταση ενότητα «Ο τόπος μου και οι άνθρωποι»;

Όλα τα πιο πάνω συνδέονται με τον αγροτικό χαρακτήρα της ελλαδικής / κυπριακής κοινωνίας και τη διαχρονική ενασχόληση των κατοίκων με γεωργικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες. Προβάλλεται επίσης η σύνδεση των ανθρώπων με τον τόπο τους και τα χαρακτηριστικά του, γι' αυτό και άλλωστε το ποίημα εντάσσεται κάτω από τη συγκεκριμένη ενότητα του σχολικού εγχειριδίου. Τέλος το αγροτικό περιεχόμενο των αναφορών αυτών ταιριάζει με το είδος της ποίησης από την οποία αντλούν χαρακτηριστικά τα δύο ποιήματα (παραδοσιακή ποίηση, απλό και καθημερινό λεξιλόγιο κ.λπ.).

6. (α) Στα δύο ποιήματα παρουσιάζονται αντιστοιχίες ανάμεσα στον Αρχιεπίσκοπο Κυπριανό και τον Φωτεινό και ανάμεσα στον Μουσελλίμ - αγά και τον Τζώρτζη Γρατζιάνο; Τι πιστεύετε ότι αντιπροσωπεύει ο καθένας;²²

(β) Με ποια εκφραστικά μέσα²³ αποδίδεται η σύγκρουση ανάμεσα στους δύο κόσμους που αντιπροσωπεύουν τα πρόσωπα των δύο κειμένων (Κυπριανός/Φωτεινός vs Μουσελλίμ-αγάς και Τζώρτζης Γρατζιάνος);

²⁰ Για τον ορισμό της «αλληγορίας» βλ. http://archeia.moec.gov.cy/sm/281/glossario_logo_oron_anath.pdf

²¹ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ: Παραλληλισμός των γνωρισμάτων της κοινωνίας της Κύπρου, όπως αποτυπώνονται στα λογοτεχνικά κείμενα με εκείνα των άλλων σύγχρονων κοινωνιών./ Ερμηνεία τους με βάση τα ιδιαίτερα γεωφυσικά, ανθρωπολογικά, ιστορικά δεδομένα του νησιού.

²² ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ: Αναγνώριση ομοιοτήτων και διαφορών των παραδόσεων του ελληνικού κόσμου με τις παραδόσεις άλλων λαών.

²³ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ: Να αναγνωρίζουν τα βασικά σχήματα λόγου της ποιητικής γλώσσας και να αντιλαμβάνονται τη λειτουργία τους.

(α) **Κυπριανός και Φωτεινός:** Αντιπροσωπεύουν την αδούλωτη και ανυπότακτη ελληνική ψυχή που υπομένει μαρτυρικά τις δοκιμασίες στις οποίες οι εχθροί την υποβάλλουν διαχρονικά, αντιστέκεται και θριαμβεύει διατηρώντας την εθνική της ταυτότητα. Ο χαρακτήρας των αγώνων των αλύτρωτων ελληνικών πληθυσμών στην ιστορική διάρκεια είναι κοινός.

Μουσελλίμ-αγάς και Τζώρτζης Γρατζιάνος: αντιπροσωπεύουν τους εχθρούς που αντιμάχονται τον ελληνισμό στην ιστορική διάρκεια και όλες τις απόπειρες υποδούλωσης και αφελληνισμού που υπέστησαν οι Έλληνες.

(β) Τα εκφραστικά μέσα με τα οποία αποδίδεται η σύγκρουση ανάμεσα στους Έλληνες (Κυπριανός και Φωτεινός) και στους κατακτητές (Μουσελλίμ-αγάς και Τζώρτζης)	
«Η 9 ^η Ιουλίου του 1821 εν Λευκωσία Κύπρου»	«Φωτεινός»
<p>(i) Αντιθέσεις: «ψυδήν να μεν αφήσω» ≠ «κανέννας δεν ευρέθηκεν για να την ηξηλείψη»/ «είσαι πολλά πικράντερος» ≠ «εφάνην πως επόνησεν που μέσα στην ψυδήν του»</p> <p>→ Λειτουργία: Υποδηλώνεται η αντίθεση ανάμεσα στον χαρακτήρα και τις αντιλήψεις του Κυπριανού και του Μουσελλίμ-αγά</p> <p>(ii) Χρήση εγγλίσσεων: Χρήση υποτακτικής από Μουσελλίμ-αγά: «να σφάξω», «να κρεμμάσω», «να παστρέψω» ≠ χρήση οριστικής από Κυπριανό «είναι», «ευρέθηκεν», «ᾄδέπει» και προστακτικής «σφάξε», «ξέρε», «κάμε», «φώναξε»</p> <p>→ Λειτουργία: Υποδηλώνεται η διαφορά στον χαρακτήρα και στις πράξεις των δύο προσώπων (Τούρκος αγάς: χρήση υποτακτικής για να εκφράσει το επιθυμητό/προσδοκώμενο, την επιθυμία του να αφανίσει τους Έλληνες και όχι το πραγματικό ≠ Κυπριανός: χρήση οριστικής για να εκφράσει το πραγματικό, το βέβαιο, τη σιγουριά του για την επιβίωση της Ρωμιουσύνης, χρήση προστακτικής για να δηλώσει την αποφασιστικότητα, τη γενναιότητά του και τη σταθερότητα του χαρακτήρα του).</p>	<p>Αντιθέσεις: «σκουλήκι αγνώριστο» ≠ «θα προβάλει με φτερά μια μέρα το σκουλήκι»/ «γενιά δειλή» ≠ «ποιος ξέρει πού θα φτάσει»</p> <p>→ Λειτουργία: Υποδηλώνεται η αντίθεση ανάμεσα στον χαρακτήρα, τις αντιλήψεις και τις προσδοκίες του Φωτεινού και του Τζώρτζη για τον ελληνισμό.</p>

7. Να εντοπίσετε τους στίχους όπου παρουσιάζεται **η αντίδραση του λαού** μπροστά στο μαρτύριο του Έλληνα Αρχιεπισκόπου από τον Τούρκο αγά και του Φωτεινού από τον Φράγκο δυνάστη. Τι αντιπροσωπεύουν κατά τη γνώμη σας οι Τούρκοι και οι Φράγκοι που παρακολουθούν το μαρτύριο των δύο ηρώων; Συμβαίνει κάτι ανάλογο στις μέρες μας;²⁴

²⁴ **ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ:** Να αναπτύσσουν συνείδηση του ενεργού δημοκρατικού πολίτη.

Και στα δύο κείμενα τόσο οι Τούρκοι όσο και οι Φράγκοι παρακολουθούν θλιμμένοι και ντροπιασμένοι αλλά αμέτοχοι (9^η Ιουλίου «μείναν ούλλοι τους βριχτοί..καθένας τους επάσκιζεν την αντροπήν να κρύψει»/ Φωτεινός «Το Φραγκολόγι εσχόρπισε βουβό κι εντροπιασμένο»).

Αντιπροσωπεύουν την κοινή γνώμη, η οποία μένει αδρανής και αμέτοχη. Παρά το γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού δεν συμφωνούσε με τις πράξεις των ηγεμόνων τους, εντούτοις όλοι σιωπούσαν και έμειναν βουβοί. Σύνδεση με σημερινή εποχή: σε πολλές περιπτώσεις οι λαοί διαφωνούν με τις άδικες αποφάσεις των ηγεμόνων τους αλλά μένουν αμέτοχοι, αδρανείς και σιωπηλοί (π.χ. πόλεμοι μεταξύ κρατών, καταπάτηση δικαιωμάτων γυναικών κ.λπ.).

8. (α) Ο/η διδάσκων/-ουσα καλεί τους μαθητές/-τριες να εντοπίσουν τις αξίες και τα ιδανικά²⁵ που προβάλλονται μέσα από τη στάση του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού και του Φωτεινού και τα εκφραστικά μέσα²⁶ με τα οποία παρουσιάζονται.

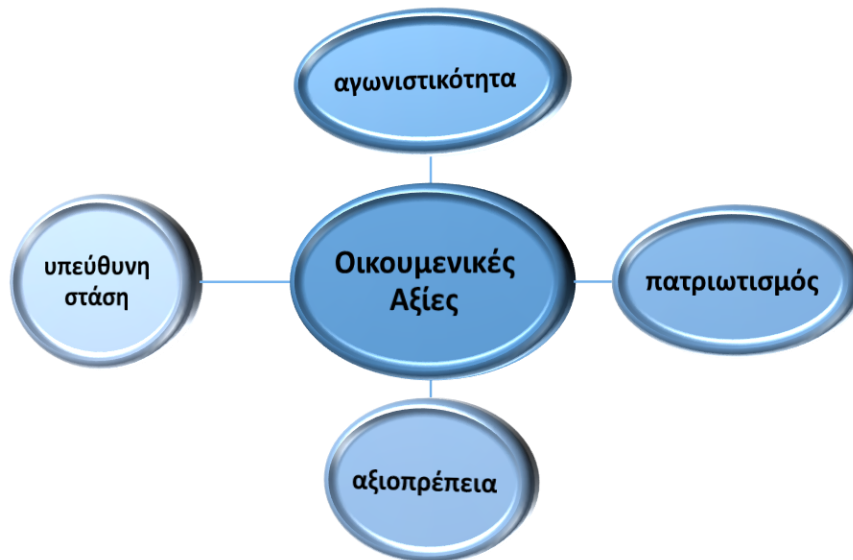
Αξίες/Ιδανικά	Παράθεμα όπου εντοπίζεται η αξία/ιδανικό	Εκφραστικά μέσα	Λειτουργία
Γενναιότητα/ αγωνιστικότητα	(i) «9 ^η Ιουλίου»: «σφάξε μας ούλλους..», «φώναξε του τζελλάτη σου..», «σάσ' την κρεμμασταρκάν σου..»	(i)Χρήση προστακτικής έγκλισης	(i) Τονίζεται το αγωνιστικό φρόνημα του Αρχιεπισκόπου και το ψυχικό του σθένος.
	(ii)«Φωτεινός»: «τ' αντρειωμένα δάχτυλα»	(ii) Μεταφορά	(ii) Δίνει έμφαση στην ανδρεία του Φωτεινού.
Υπεύθυνη στάση/φιλοπατρία	(i) «9 ^η Ιουλίου»: «εμάς με όερκα όφτζαιρα γιατί να μας πειράξεις,/πού 'μαστον δίχως άρματα τζ' είμαστον νεπαμένοι;»	(i)Ρητορική ερώτηση	(i) Προσπαθεί να σώσει τον Κυπριακό λαό από την οργή του Τούρκου αγά δίνοντας έμφαση στην αντίθεση ανάμεσα στους λαούς που πολεμούν την Οθωμανική αυτοκρατορία με τους άοπλους Κύπριους που τιμωρούνται άδικα από τους Τούρκους.
	(ii) «Φωτεινός»: «και μέσα στην καρδιά του/μεμιάς αστράψαν τα παλιά τ' ανδραγαθήματά του»	(ii) Μεταφορά	(ii) Τονίζει τη διαχρονική στάση του Φωτεινού υπέρ της υπεράσπισης της πατρίδας του»
Αυτοθυσία/ αυταπάρνηση	(i) «9 ^η Ιουλίου»: «..με δκυο σείλη καμένα..»	(i) Μεταφορά	(i) Αποδίδεται η απογοήτευση και ο καημός του ανθρώπου που, αν και αποφασισμένος να θυσιαστεί βλέποντας το τέλος να πλησιάζει συγκλονίζεται. Αυτή η ανθρώπινη διάσταση του μεγεθύνει ακόμα περισσότερο τη θυσία του Αρχιεπισκόπου.
	(ii)«Φωτεινός»: «κι εσπιθοβόλησε στο νου χρυσόφερ' η ελπίδα / με τη δική του εκδίκηση να σώσει την πατρίδα.»	(ii) Μεταφορά	(ii) Τονίζει την επιθυμία του Φωτεινού να σώσει την πατρίδα του έστω κι αν αυτό προϋποθέτει τη δική του θυσία.

²⁵ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ: Θεμελιώδεις αξίες και δικαιώματα του ανθρώπου μέσα από λογοτεχνικά κείμενα με απώτερο στόχο τη διαμόρφωση κοινωνικά υπεύθυνης στάσης και αγωνιστικής συμπεριφοράς.

²⁶ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ: Σχήματα λόγου (μεταφορά).

(β) Με ποια κείμενα που διδαχθήκατε από την πρώτη ενότητα «Οικουμενικές αξίες και λογοτεχνία» θα συνδέατε τα δύο κείμενα;²⁷

Οι μαθητές/-τριες πιθανόν να συνδέσουν τη θυσία των Κυπριανού / Φωτεινού με τη θυσία των Μεσολογγιτών στους Ελεύθερους Πολιορκημένους του Δ. Σολωμού. Μέσα από τα δύο ποιήματα της ενότητας αυτής απορρέουν πανανθρώπινες αξίες και ιδανικά π.χ. αγώνας για την ελευθερία / υπεύθυνη στάση / αγωνιστική συμπεριφορά / πατριωτισμός / υπεράσπιση εθνικής ταυτότητας / εθνικό φρόνημα / εθνική αυτογνωσία / θάρρος / αξιοπρέπεια κ.λπ. Οι μαθητές μπορούν να δημιουργήσουν έναν εννοιολογικό χάρτη, π.χ.:

(γ) Να προσέξετε τον χαρακτηρισμό «οικουμενικές» για τις αξίες που απορρέουν από τα ποιήματα. Ο χαρακτηρισμός «οικουμενικές» αφορά αξίες ενός μόνο ατόμου («ποίηση του εγώ»/ατομικότητα) ή μήπως ολόκληρου λαού και κατ' επέκταση όλης της ανθρωπότητας («ποίηση του εμείς»/συλλογικότητα).²⁸ [Τα ποιητικά υποκείμενα²⁹ και στις δύο περιπτώσεις εκφράζουν σκέψεις και συναισθήματα και αναφέρονται σε αξίες που αφορούν ολόκληρο τον ελληνικό λαό, καθώς και ολόκληρη την οικουμένη. Επομένως, τα συνεξεταζόμενα ποιήματα εντάσσονται στη λογοτεχνία «του εμείς».]

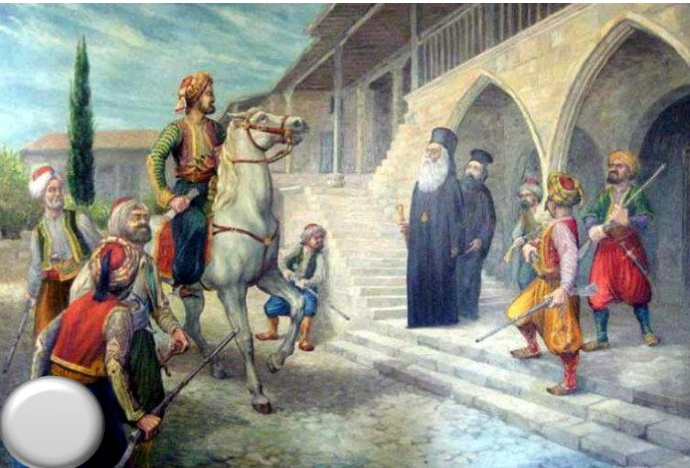
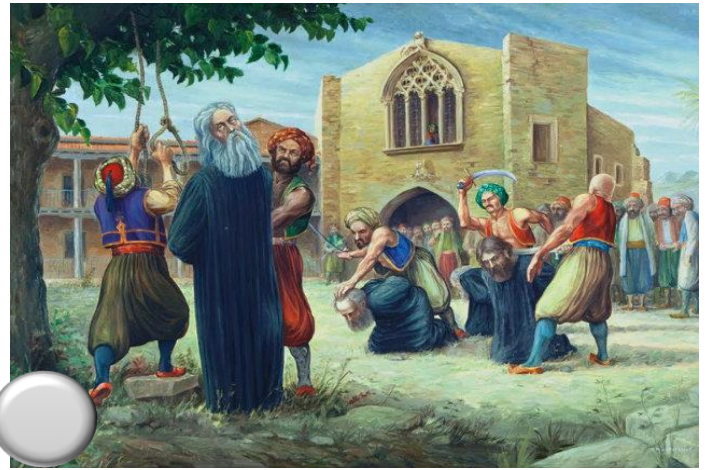
²⁷ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ: Θεμελιώδεις αξίες και δικαιώματα του ανθρώπου (ελευθερία, ειρήνη, ισότητα, δικαιοσύνη), μέσα από λογοτεχνικά κείμενα, με απώτερο στόχο τη διαμόρφωση κοινωνικά υπεύθυνης στάσης και αγωνιστικής συμπεριφοράς.

²⁸ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ: Να διακρίνουν τη συλλογικότητα στη λογοτεχνία «του εμείς» και την ατομικότητα στη λογοτεχνία «του εγώ».

²⁹ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ: Παρουσίαση παραδειγμάτων στην ποίηση της «φωνής που μιλάει» ως «ποιητικού εγώ» ή «ποιητικού υποκειμένου».

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Να διαβάσετε και τις υπόλοιπες στροφές από το ποίημα του Β. Μιχαηλίδη «Η 9η Ιουλίου» (βλ. επιλογή κειμένου από *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας - Α' Τεύχος (Α' Λυκείου)* https://archeia.moec.gov.cy/sm/15/a_lyk_keimena_kypriakis_logotexnias_1.pdf και να τοποθετήσετε το απόσπασμα στην οικονομία του έργου. Στη συνέχεια να βάλετε στη σωστή σειρά τους πιο κάτω πίνακες ζωγραφικής και να διηγηθείτε την ιστορία του ποιήματος.³⁰

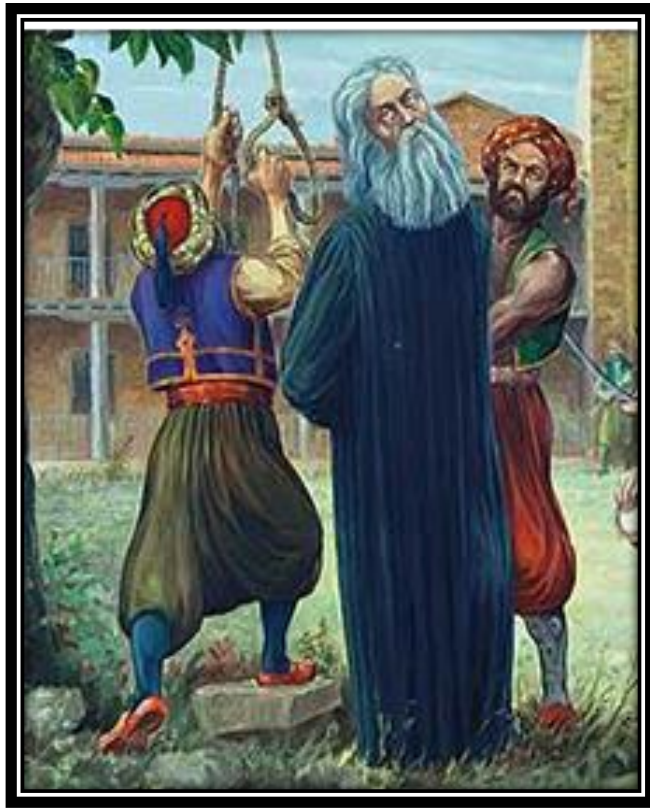

2. (α) Με βάση τα δύο συνεξεταζόμενα ποιήματα να χαρακτηρίσετε τον Αρχιεπίσκοπο Κυπριανό και τον Φωτεινό, υπογραμμίζοντας τις αντίστοιχες φράσεις με τις οποίες τεκμηριώνεται η απάντησή σας.

(β) Στη συνέχεια, να εντοπίσετε στα ποιήματα αναφορές στην εξωτερική εμφάνιση των δύο ηρώων. Με ποια εκφραστικά μέσα αποδίδεται αυτή;

³⁰ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ: Να κατανοούν την ιστορικότητα των λογοτεχνικών κειμένων και των ιδεών, οι οποίες αποτυπώνονται σε αυτά.

(γ) Πώς φαντάζεστε την εξωτερική μορφή του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού και του Φωτεινού; Ταιριάζουν οι περιγραφές σας με τον τρόπο που παρουσιάζονται στους πιο κάτω πίνακες ζωγραφικής;

3. Ο τόπος δράσης των ηρώων στα κείμενα «Η 9^η Ιουλίου του 1821 εν Λευκωσία Κύπρου» και «Φωτεινός» είναι αντίστοιχα η Κύπρος και η Λευκάδα, που αποτελούν νησιά του ελληνισμού. Με ποιον τρόπο πιστεύετε ότι η γεωγραφική θέση των δύο αυτών νησιών επηρέασε τη διαμόρφωση του χαρακτήρα των κατοίκων τους, όπως φαίνεται μέσα από τα παραδείγματα του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού και του Φωτεινού;³¹

- ❖ Μπορείτε να συμβουλευτείτε τους πιο κάτω χάρτες για να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.
- ❖ Μπορείτε να ανατρέξετε στις ακόλουθες πηγές για να εμπλουτίσετε την απάντησή σας:

<https://www.corfuhistory.eu/?p=1312>

https://archeia.moec.gov.cy/sm/228/istoria_kyprou_gymnasio.pdf

³¹ **ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΡΡΕΙΑΣ:** παραλληλισμός των γνωρισμάτων της κοινωνίας της Κύπρου, όπως αποτυπώνονται στα λογοτεχνικά κείμενα, με εκείνα άλλων σύγχρονων κοινωνιών / ερμηνεία τους με βάση τα ιδιαίτερα γεωφυσικά, ανθρωπολογικά, ιστορικά δεδομένα του νησιού.

Γεωγραφική θέση Κύπρου

Γεωγραφική θέση Λευκάδας

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Σε ένα δικό σας κείμενο 100-150 λέξεων να σχολιάσετε τον χαρακτηρισμό του Β. Μιχαηλίδη ως «εθνικού ποιητή της Κύπρου». ³² Στο κείμενό σας μπορείτε να αξιοποιήσετε την άποψη του Ν. Ξιούτα: «Το ηρωικό τούτο έπος, αληθινό ποιητικό αριστούργημα σ' έμπνευση, σε απαράμιλλες εικόνες ποιητικές, σ' εκφραστικότητα, τεχνική πλοκή και σε ύφος πατριωτικής έξαρσης, δίκαια μπορεί να ονομασθεί το εθνικό έπος της Κύπρου και να δώσει στο δημιουργό του τον τίτλο του εθνικού ποιητή της Κύπρου μας».
2. (α) Να μελετήσετε το πιο κάτω επίγραμμα του Β. Μιχαηλίδη προς τον Αρχιεπίσκοπο Κυπριανό. Τι πιστεύετε ότι εννοεί ο ποιητής με τις λέξεις «ήλιο», «αίμα» και «βασιλείο»; ³³

Τῷ ἀπαγχονισθέντι Ἀρχιεπισκόπῳ Κύπρου Κυπριανῷ

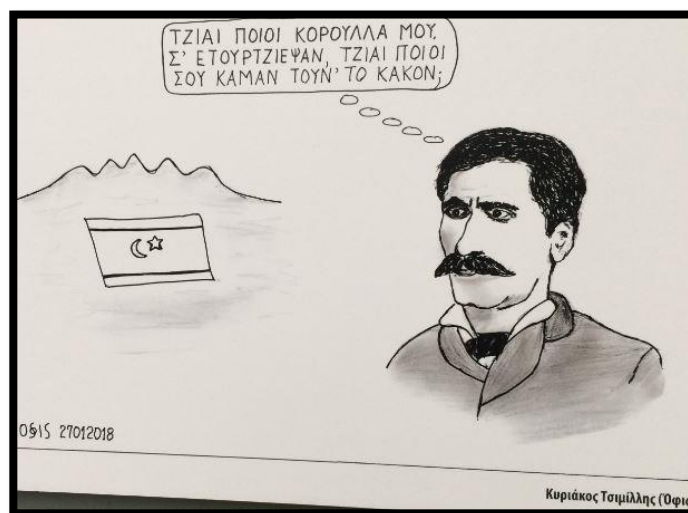
Σὺ ποῦ σκοτώθης γιὰ τὸ φῶς σήκου νὰ δῆς τὸν ἥλιο,
ξύπνα, νὰ δεῖς τὸ αἷμα σου πῶς ἔγινε βασιλείο.

(β) Να συσχετίσετε το επίγραμμα του Β. Μιχαηλίδη με το πιο κάτω σκίτσο και να απαντήσετε στις ακόλουθες ερωτήσεις: Σε ποιον απευθύνεται ο ποιητής στο επίγραμμά του και σε ποιον απευθύνεται στο σκίτσο; Πώς διαφοροποιείται το ύφος σε κάθε περίπτωση; Γιατί ο ποιητής κατά τη γνώμη σας αποκαλεί την Κύπρο στο ποίημά του «*Η Χιώτισσα*» «*κορούλλα μου*»; ³⁴

³² ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ: Οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες του κόσμου της Κύπρου.

³³ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ: Η μεταφορική σημασία των λέξεων στα ποιήματα και η λειτουργία των λέξεων ως σύμβολο.

³⁴ Ο.π. υποσημείωση αρ. 28.

3. Να εντοπίσετε ποιητικά κείμενα Ελλήνων λογοτεχνών που αναφέρονται στην έννοια της ρωμιοσύνης.³⁵ Στη συνέχεια να σχολιάσετε (σε ηλεκτρονική παρουσίαση ή σε κείμενό σας) την παρουσία της ρωμιοσύνης στη Νεοελληνική Λογοτεχνία.
- ❖ Μπορείτε να ανατρέξετε στην *Ανεμόσκαλα: σώματα κειμένων και συμφραστικοί πίνακες για μείζονες Νεοέλληνες ποιητές*. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, <https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/tools/concordance/search.html?lq=%CF%81%CF%89%CE%B C%CE%B9%CE%BF%CF%83%CF%8D%CE%BD%CE%B7>. Στην αναζήτησή σας να εισαγάγετε το λήμμα «ρωμιοσύνη».
4. Ζωγραφίστε στο τετράδιό σας μία σκηνή που εμπνευστήκατε μέσα από τη μελέτη του ποιήματος «Η 9^η Ιουλίου του 1821 εν Λευκωσία Κύπρου».

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ / ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ [ΓΙΑ ΤΟΥΣ/ΤΙΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΥΣ]

-*Λεωνίδα Γαλάζης, Ποιητική και ιδεολογία στο κυπριακό θέατρο (1869-1925)* (διδ. δ.), Λευκωσία, Τμήμα Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών, Φιλοσοφική Σχολή, 2010:

https://gnosis.library.ucy.ac.cy/bitstream/handle/7/38940/PHD_THESIS_L_GALAZIS.pdf?sequence=3&isAllowed=y

[Ανάλυση της αφηγηματικής δομής του ποιήματος και της εγγενούς θεατρικότητας που το διέπει]

-*Κυριάκος Ιωάννου, Η παράδοση και τα εκδοτικά προβλήματα του ποιητικού έργου του κύπριου ποιητή Βασιλή Μιχαηλίδη: το παράδειγμα της «9ης Ιουλίου του 1821 εν Λευκωσία* (διδ. δ.), Θεσσαλονίκη, Τμήμα Φιλολογίας, Φιλοσοφική Σχολή, Α.Π.Θ., 2017:

<https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/40096> ή <https://ikee.lib.auth.gr/record/289140?ln=el>

³⁵ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΙΡΚΕΙΑΣ: Συνανάγνωση κειμένων Ελλήνων λογοτεχνών με κείμενα ευρωπαίων και άλλων συγγραφέων.

[Χρήσιμες πληροφορίες για τη χρονολόγηση του ποιήματος, για τη χειρόγραφη παράδοση και τα εκδοτικά προβλήματα που το αφορούν]

- **Γιάννης Κατσούρης**, Βασίλης Μιχαηλίδης. *Η ζωή και το έργο του* (διδ.δ.), Λευκωσία, Εκδόσεις Χρ. Ανδρέου, 1987.

[Χρήσιμα στοιχεία για τη ζωή και το έργο του Β. Μιχαηλίδη]

- **Γιώργος Κεχαγιόγλου – Λευτέρης Παπαλεοντίου**, *Ιστορία της Νεότερης Κυπριακής Λογοτεχνίας*, Λευκωσία, Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, 2010.

[Ένταξη του έργου του Βασίλη Μιχαηλίδη στο ιστορικό και γραμματολογικό του πλαίσιο – Σχολιασμός της πρόσληψής του από τη λογοτεχνική κριτική]

- **Μιχάλης Πιερός**, Βασίλης Μιχαηλίδης: *η ρωμιοσύνη εν φυλή συνόττ'αιρη του κόσμου*, Λευκωσία, Θεατρικό Εργαστήρι Πανεπιστημίου Κύπρου, 2001.

[Πληροφορίες για την ομώνυμη θεατρική παράσταση του ΘΕ.ΠΑ.Κ., που είναι προσβάσιμη στον δικτυακό τόπο: <https://www.youtube.com/watch?v=eGHTewmU7-M>]

ΣΥΝΤΑΞΗ / ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ: *Ειρήνη Λοΐζου, Φιλολόγος*
ΕΠΟΠΤΕΙΑ: *Δρ Λεωνίδας Γαλάζης, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων*
ΟΜΑΔΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Νοέμβριος 2022